

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра англійської мови і літератури

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ТЕОРЕТИЧНА ФОНЕТИКА

Ступінь магістр

Галузь знань : 01 Освіта

Напрямок: 014 Середня освіта

Факультет іноземної філології

Автор:

доктор філософії в галузі філології,
ст. викладач кафедри англійської мови і літератури
Чернега С.М.

Затверджено на засіданні кафедри англійської мови і літератури
Протокол від «28» серпня 2017 року № 1

Затверджено на засіданні навчально-методичною комісією факультету
іноземної філології
Протокол від «30» серпня 2017 року № 1

Затверджено на засіданні навчально-методичною комісією університету
Протокол від « » серпня 2017 року № 11

Миколаїв 2017 –2018 навчальний рік

Зміст навчально-методичного комплексу

1. Титульна сторінка.
2. Зміст НМК.
3. Витяги з ОКХ, ОПП спеціальності.
4. Навчальна програма дисципліни.
5. Робоча програма навчальної дисципліни.
6. Тести.
7. Методичні рекомендації та розробки до практичних занять.
8. Методичні матеріали, що забезпечують самостійну роботу студентів.
9. Конспект лекцій з дисципліни.
10. Інструктивно-методичні матеріали до практичних занять.

3. Витяги з ОКХ, ОПШ спеціальностей

Мета курсу – ознайомити студентів гуманітарних факультетів вищих навчальних закладів із найважливішими напрямками, ідеями і проблемами мовознавства, представити традиційні лінгвістичні дисципліни, категоріально-понятійний апарат яких є відносно усталеним, так і нові галузі, що отримали поширення протягом останніх десятиліть, розглянути методи і структуру напрямів сучасної лінгвістики, поглибити й систематизувати основні мовознавчі знання.

Завдання дисципліни: ознайомити студентів гуманітарних факультетів вищих навчальних закладів із найважливішими напрямками, ідеями і проблемами мовознавства; представити головні напрями світової лінгвістики як предмет курсу актуальних напрямів сучасної лінгвістики, розглянути методи і структуру; поглибити й систематизувати основні мовознавчі знання.

Професійні компетентності:

Науково-методична компетентність:

- здатність застосовувати нові педагогічні технології навчання та виховання з метою формування комунікативної і міжкультурної компетенції тих, хто навчається;
- здатність використовувати в професійній діяльності досягнень вітчизняної та зарубіжної педагогічної спадщини, сучасних методичних напрямів і концепцій навчання іноземних мов;
- обізнаність про цілі та завдання загальноєвропейської політики в умовах міжкультурної взаємодії;
- здатність використовувати загальноєвропейську систему рівнів для конкретизації цілей та завдань навчання, розробки навчальних програм, підручників, посібників, а також для визначення рівня володіння мовою та оцінки результатів;
- володіння сучасними технологіями організації навчального процесу.

Науково-дослідницька компетентність:

- володіння сучасною науковою парадигмою;

- здатність використовувати понятійний апарат філософії, теоретичної та прикладної лінгвістики, перекладознавства, лінгводидактики і теорії міжкультурної комунікації для вирішення професійних задач;
- володіння знаннями методологічних принципів і методичних прийомів наукової діяльності;
- вміння структурувати та інтегрувати знання з різних галузей професійної діяльності;
- здатність бачити міждисциплінарні зв'язки дисциплін та розуміти їх значення для майбутньої спеціальності;
- володіння сучасною інформаційною та бібліографічною культурою;
- володіння прийомами складання та оформлення наукової документації, бібліографії та посилань.

Комунікативна компетентність:

- здатність використовувати мовні засоби для досягнення комунікативних цілей в конкретній ситуації спілкування іноземною мовою;
- здатність будувати стратегію усного та писемного спілкування іноземною мовою відповідно до соціокультурних особливостей мови, що вивчається;
- здатність розуміти та породжувати іншомовне висловлювання в різних ситуаціях мовлення.

Лінгвістична компетентність:

- володіння знаннями з мови як суспільного феномена і знакової системи;
- здатність застосовувати іноземну мову на основі літературних норм;
- здатність граматично вірно будувати фрази засобами іноземної мови;
- здатність збагачувати свій лексичний запас;
- здатність до аналізу мовних фактів з фонетики, лексикології, фразеології, морфології, синтаксису, стилістики.

Соціальна компетентність::

- здатність утверджувати статус свого предмету в освітній концепції України;
- здатність визначати соціальний характер класу, групи, курсу, враховувати їх мотиви, мету, зацікавлення, підходити індивідуально до кожного учня зокрема, спонукати його до автономного та неперервного навчання;
- здатність інтегруватися в педагогічний колектив школи, інструкції;
- здатність працювати в єдності міжпредметних зв'язків;
- здатність усвідомлювати і будувати навчально-виховний процес з предмету “іноземна мова” в контексті європейської багатомовності і сузір'я культур.

Власна компетентність:

- здатність усвідомлення значущість своєї ролі вчителя;
- здатність, навчаючи, вчитися самому;
- здатність будувати міцну інтелектуальну основу для педагогічної майстерності.

Загальнокультурна компетентність:

- здатність розуміти значення культури як форми людського існування;
- здатність до керування у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу та співробітництва;
- готовність до толерантного сприйняття соціальних та культурних розбіжностей, поважному та бережливому відношенню до історичної спадщини та культурних традицій;
- здатність вдосконалювати та розвивати свій інтелектуальний та загальнокультурний рівень.

Загальнонавчальна компетентність:

- володіння навичками інтелектуальної роботи з довідковою літературою;
- здатність самостійно шукати нову інформацію з різних джерел;
- вміння користуватися інформаційно-комунікативними технологіями.

4. Навчальна програма дисципліни

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Кафедра англійської мови і літератури

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи _____ Н. І. Василькова

28 серпня 2017 р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ СУЧАСНІ ТЕОРІЇ ЛІНГВІСТИКИ

Ступінь магістра

Галузь знань 01 Освіта

014 Середня освіта

Код та найменування спеціальності

014.02 Середня освіта (Мова і література)

Предметна спеціалізація

Середня освіта: Мова і література (англійська та друга іноземна мова)

Освітня програма

Факультет іноземної філології

Миколаїв – 2017

Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Чернега Світлана Миколаївна, ст. викладач кафедри англійської мови та літератури, кандидат філологічних наук, доцент.

Програму схвалено на засіданні кафедри української мови і літератури
Протокол від «__» серпня 2017 року № __

Завідувач кафедри англійської мови і літератури _____ (Тузков С.О.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією факультету іноземної філології

Протокол від «__» серпня 2017 року № __

Голова навчально-методичної комісії _____ (Васіна І.В.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією університету

Протокол від «28» серпня 2017 року № 12

Голова навчально-методичної комісії університету _____ (Василькова Н. І.)

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни “Сучасні теорії лінгвістики” складена Чернегою С.М. відповідно до освітньо-професійної програми підготовки ступеня бакалавра спеціальності 014 Середня освіта, предметна спеціалізація 014.02 Середня освіта (Мова і література), освітня програма Середня освіта: Мова і література (англійська та друга іноземна мова)

Предметом вивчення навчальної є вивчення актуальних напрямів сучасної лінгвістики та поглиблення основних мовознавчих знань.

Міждисциплінарні зв'язки: «Філософія освіти» та «Лінгвостилістичний аналіз художнього тексту».

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою курсу є – ознайомити студентів із найважливішими напрямами, ідеями і проблемами мовознавства, представити традиційні лінгвістичні дисципліни, категоріально-понятійний апарат яких є відносно усталеним, так і нові галузі, що отримали поширення протягом останніх десятиліть, розглянути методи і структуру напрямів сучасної лінгвістики, поглибити й систематизувати основні мовознавчі знання.

Основними завданнями вивчення дисципліни:

- ознайомити студентів гуманітарних факультетів вищих навчальних закладів із найважливішими напрямами, ідеями і проблемами лінгвістики;
- представити головні напрями світової лінгвістики як предмет курсу актуальних напрямів сучасної лінгвістики, розглянути методи і структуру;
- поглибити й систематизувати основні мовознавчі знання.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні: полікультурна компетентність, історико-країнознавча, етнокультурологічна та комунікативна компетентності.

II. Фахові: літературознавча, рецептивна, лінгвістична компетенція та компетенція інтерпретації англомовних художніх творів.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 300 годин/ 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Кредит 1. Новітні виміри сучасної лінгвістики.

Тема 1. :Новітні напрями дослідження у сучасній лінгвістиці.

Тема 2. Комунікативна лінгвістика, як один з сучасних напрямків мовознавства.

Тема 3.Етнолінгвістика та лінгвокультурологія.Проблеми міжкультурної комунікації

Кредит 2. Прикладна лінгвістика.

Тема 1. Основи мовної комунікації.

Тема 2.:Прикладна лінгвістика та використання нових інформаційних технологій.

Кредит 3. Функціональна лінгвістика.

Тема 1. :Сутність концептуалізації і категорізації як основних пізнавальних процесів.

Тема 2. :Функціональна лінгвістика.

3. Рекомендована література

Базова

1. Алпатов В. М. История лингвистических учений – 2-е изд. – М., 1998, 2000.

2. Загнітко А.П. Сучасні лінгвістичні теорії: Монографія. – Вид. 2-ге, випр. і доп. – Донецьк: ДонНУ, 2007. – 219 с.
3. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник. – Полтава: Довкілля – К, 2008. – 712 с.
4. Степанов Ю.С. Методы и принципы современной лингвистики. – М.: Наука, 1975. – 308 с.

Допоміжна

1. Арутюнова Н. Д. Лингвистические проблемы референции // Новое в зарубежной лингвистике: Вып. XIII: Логика и лингвистика (Проблемы референции). – М.: Радуга, 1982. – С. 5-40.
2. Кибрик А.А. Анализ дискурса в когнитивной перспективе. - М о с к в а. = 2003, 90 с.
3. Методология современной лингвистики: проблемы, поиски, перспективы. Сб. статей / Под общ. ред. Л.М. Босовой. Барнаул, 2000.
4. Тарасов Е.Ф. Социолінгвістика і психолінгвістика // Теоретическіе проблеми соціальної лінгвістики. – М.: Наука, 1981. – С. 123-142.
5. Швейцер А.Д. Современная социолінгвістика. Теорія. Проблеми. Методи. М., 1976
6. Geeraerts D., Cuyckens H. Cognitivel i n g u i s t i c s. - Oxford University Press. – 2007.
7. Tabakowska E. Cognitive Linguistics in Action. From Theory to Application and Back. - De Gruyter Mouton Press. - 411 p.
8. Tomasello M. The new psychology of language: Cognitive and functional approaches to language structure. Vol. 1. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum. - 1998.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Підсумковий контроль знань студентів здійснюється виключно за результатами поточного контролю.

5. Засоби діагностики успішності навчання

1. Метод усного контролю.

Етапи усного опитування: постановка вчителем питань (завдань) з урахуванням специфіки і вимог програми; підготовки студентів до відповіді і викладення своїх знань: корекція і самоконтроль викладених знань по ходу відповіді; аналіз і оцінка відповіді.

2. Методи письмового контролю (письмова модульна контрольна робота)

5. Робоча Програма навчальної дисципліни

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Кафедра англійської мови і літератури

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи _____ Н. І. Василькова

28 серпня 2017 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ СУЧАСНІ ТЕОРІЇ ЛІНГВІСТИКИ

Ступінь магістра

Галузь знань 01 Освіта

014 Середня освіта

Код та найменування спеціальності

014.02 Середня освіта (Мова і література)

Предметна спеціалізація

Середня освіта: Мова і література (англійська та друга іноземна мова)

Освітня програма

Факультет іноземної філології

2017-2018 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Сучасні теорії лінгвістики» для студентів спеціальності 014 Середня освіта, шифр спеціальності 014.02 Середня освіта (Мова і література). Середня освіта: Мова і література (англійська та друга іноземна мова)

Розробник: Чернега Світлана Миколаївна, ст. викладач кафедри англійської мови і літератури, кандидат філол.н. _____ (Чернега С.М.)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри англійської мови і літератури

Протокол № 1 від «___» серпня 2017 р.

Завідувач кафедри _____ (Тузков С.О.)

«___» серпня 2017 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта	За вибором
	Напрямок підготовки 014 Середня освіта	
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____	014.02 Середня освіта (Мова і література).	Семестр
Загальна кількість годин – 90		11-й
		Лекції
Тижневих годин для денної форми навчання:	Ступінь магістра	14 год.
		Практичні, семінарські
		16 год.

аудиторних – 2 самостійної роботи студента –3,5	Лабораторні
	-
	Самостійна робота 60 год.
	Вид контролю: екз

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – лекції – 14 годин, практичні – 16 години, самостійна робота - 60 годин (33%/67%).

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета:

- дати студентам поглиблене уявлення про основні напрями сучасної лінгвістики;
- поглибити й систематизувати основні мовознавчі знання.

Завдання:

- ознайомлення студентів з новішими ідеями і проблемами сучасної лінгвістики;
- розширення загальнолінгвістичної підготовки студентів;
- формування у студентів уміння аналітично осмислювати і узагальнювати теоретичні положення, навичок самостійного наукового пошуку і адекватного викладу його результатів;
- удосконалити практичну та теоретичну підготовку магістрантів за рахунок надання необхідного мінімуму теоретичних знань про основні напрями досліджень у площині сучасного вітчизняного та зарубіжного мовознавства новітніх досягнень у мовознавстві, зокрема у таких галузях лінгвістики як комунікативна, когнітивна та зіставна

лінгвістика, а також у межах гендерного та лінгвокультурологічного підходів до мови;

- визначити основні орієнтири дослідження мовних та мовленнєвих явищ на сучасному етапі розвитку лінгвістики.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні: полікультурна компетентність, історико-країнознавча, етнокультурологічна та комунікативна компетентності.

II. Фахові: літературознавча, рецептивна, лінгвістична компетенція та компетенція інтерпретації англomовних художніх творів.

2. Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Новітні виміри сучасної лінгвістики.

Тема 1. :Новітні напрями дослідження у сучасній лінгвістиці.

Тема 2. Комунікативна лінгвістика, як один з сучасних напрямків мовознавства.

Тема 3.Етнолінгвістика та лінгвокультурологія.Проблеми міжкультурної комунікації

Кредит 2. Прикладна лінгвістика.

Тема 1. Основи мовної комунікації.

Тема 2.:Прикладна лінгвістика та використання нових інформаційних технологій.

Кредит 3. Функціональна лінгвістика.

Тема 1. :Сутність концептуалізації і категоризації як основних пізнавальних процесів.

Тема 2. :Функціональна лінгвістика.

1. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	усь ого	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7
Кредит 1. Новітні виміри сучасної лінгвістики.						
Тема 1. Новітні напрями дослідження у сучасній лінгвістиці.		2	2			10
Тема 2. Комунікативна лінгвістика, як один з сучасних напрямків мовознавства		2	2			10
Тема 3. Етнолінгвістика та		2	2			

лінгвокультурологія. Проблеми міжкультурної комунікації						
	32	6	6			20
Кредит 2. Прикладна лінгвістика.						
Тема 1. Основи мовної комунікації.		2	2			10
Тема 2. Прикладна лінгвістика та використання нових інформаційних технологій.		2	2			10
	28	4	4			20
Кредит 3. Функціональна лінгвістика.						
Тема 1. Сутність концептуалізації і категоризації як основних пізнавальних процесів.		2	4			10
Тема 2. Функціональна лінгвістика.		2	2			10
	30	4	6			20
Усього годин	90	14	16			60

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1: Комунікативна лінгвістика	2
2	Тема 2: Проблема одиниці мовної комунікації.	2
3	Тема 3: Культура та мова.	2
4	Тема 4: Прикладна лінгвістика.	2
5	Тема 5: Дискурсивний аналіз тексту в системі професійної підготовки студентів-філологів.	2
6	Тема 6-7: Когнітивна семантика. Концептуалізація і категоризація.	4
7	Тема 8: Функціональна лінгвістика.	2
	Разом:	16

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
-------	------------	-----------------

1	Гендерна лінгвістика. Мовний сексизм.	10
2	Корпусна лінгвістика. Проблеми, методи, перспективи корпусної лінгвістики. Штучні мови. Лінгвостатистичні методи.	20
3	Прикладне значення розробки проблем комунікативного впливу. Нейролінгвістичне програмування.	10
4	Оперуючи отриманими теоретичними знаннями, підготуватися матеріал щодо останніх досліджень у сучасній вітчизняній германістиці, аналізуючи важливість отриманих результатів багатоаспектних досліджень.	20
	Разом	60

7.Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Теми рефератів:

1. Традиційні лінгвістичні парадигми.
2. Сучасні лінгвістичні теорії: когнітивна лінгвістика.
3. Лінгвістичні парадигми дослідження тексту.
4. Категорії і когнітивні моделі.
5. Класична теорія категорій.
6. Знакова функціональна комунікативна когнітивна та дискурсивна теорії мови.

7. Методи навчання

Бесіди, опитування, дискусія, тестування, аналіз мовного матеріалу, аналіз тексту, доповіді.

8. Методи контролю

Об'єктами поточного контролю знань студента є:

1) систематичність та активність роботи на практичних заняттях (оцінці підлягає рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на практичних заняттях; активність при обговорюванні питань, що винесені на практичні заняття);

2) виконання завдань для самостійного опрацювання. Самостійна робота є позааудиторною і призначена для самостійного ознайомлення студента з певними розділами курсу за рекомендованими викладачем матеріалами і підготовки до виконання індивідуальних завдань по курсу. Організація самостійної роботи студентів має здійснюватися з дотриманням індивідуального підходу. Індивідуалізація самостійної роботи сприяє самореалізації студента, розкриваючи в нього такі грані особистості, які допомагають професійному розвитку.

Основними видами самостійної роботи з друкованим матеріалом є:

- самостійне вивчення за підручником або іншими джерелами тем і розділів, визначених викладачем;

- попереднє ознайомлення з матеріалом наступного заняття з метою введення студентів у коло питань, що доведеться вивчати;

- аналіз, синтез, порівняння, ґрунтування явищ, фактів, закономірностей, викладених у друкованих джерелах інформації, з метою підготування відповідей на поставлені напередодні викладачем запитання та з метою закріплення здобутих знань;

- розгляд і аналіз таблиць, графіків, ілюстрацій, вміщених у підручнику;

- конспектування самостійно прочитаного;

- підготування доповідей, рефератів, рекомендацій та звітах.

3) виконання модульних (контрольних) завдань. Модульний контроль передбачає перевірку стану засвоєння визначеної системи елементів знань того чи іншого модуля, до якої включаються елементи знань з планового повторення попередніх модулів. Завдання для модульного контролю складаються з двох рівнів: репродуктивного і творчого. Завдання репродуктивного рівня складаються з двох частин: нові знання і елементи знань з повторення попередніх модулів. Сума балів за завдання репродуктивного рівня контрольної роботи становить 50%. Загальна сума балів за одну модульну контрольну роботу становить 30. Система рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення до національної (4-х бальної) та європейської (ECTS) шкали представлені в таблиці.

Підсумковий контроль знань студентів здійснюється з урахуванням накопичення балів за модуль та написання МКР.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота				Самостійна робота	Іспит	Накопичувальні бали/ Сума
T1	T2	T3			40	300
12	12	12		40		
14	14			40		
12	12	12		40		

10. Методичне забезпечення

1. Робоча програма.
2. Варіанти завдань до контрольної роботи з дисципліни "Сучасні теорії лінгвістики».
3. Навчальна та наукова література.
4. Методичні вказівки.
5. Конспект лекцій.

11. Рекомендована література **Базова**

6. Алпатов В. М. История лингвистических учений – 2-е изд. – М., 2006. – 146 с.
7. Загнітко А.П. Сучасні лінгвістичні теорії: Монографія. – Вид. 2-ге, випр. і доп. – Донецьк: ДонНУ, 2007. – 219 с.
8. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник. – Полтава: Довкілля – К, 2008. – 712 с.
9. Степанов Ю.С. Методы и принципы современной лингвистики. – М.: Наука, 1975. – 308 с.

Допоміжна

9. Апресян Ю.Д. Идеи и методы современной структурной лингвистики. – М., 1966. – 302 с.
10. Арутюнова Н. Д. Лингвистические проблемы референции // Новое в зарубежной лингвистике: Вып. XIII: Логика и лингвистика (Проблемы референции). – М.: Радуга, 1982. – С. 5-40.
11. Кибрик А.А. Анализ дискурса в когнитивной перспективе. - М о с к в а. = 2003, 90 с.
12. Методология современной лингвистики: проблемы, поиски, перспективы. Сб. статей / Под общ. ред. Л.М. Босовой. Барнаул, 2000. -
13. Тарасов Е.Ф. Социолінгвістика і психолінгвістика // Теоретическіе проблеми соціальної лінгвістики. – М.: Наука, 1981. – С. 123-142.
14. Швейцер А.Д. Современная социолінгвістика. Теорія. Проблеми. Методи. М., 1976
15. Geeraerts D., Cuyckens H. Cognitivel i n g u i s t i c s. - Oxford University Press. – 2007.
16. Tabakowska E. Cognitive Linguistics in Action. From Theory to Application and Back. - De Gruyter Mouton Press. - 411 p.
17. Tomasello M. The new psychology of language: Cognitive and functional approaches to language structure. Vol. 1. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum. - 1998. – 268 p.

12. Інформаційні ресурси

1. <http://www.usingenglish.com>
2. <http://www.world-english.org>
3. http://en.wikipedia.org/wiki/English_language_learning_and_teaching
4. <http://www.english-at-home.com>

5. Тести. (зразок)

1. За Дж. Остіном, єдність акту забезпечується операціями, групами дій:
 - а) локацією, іллокуцією та перлокуцією
 - б) локуцією та перлокуцією
 - в) іллокуцією та перлокуцією
 - г) локуцією та іллокуцією
 - д) локуцією, іллокуцією, перлокуцією та актами
2. ... - говорінням у сукупності фонетичного, фатичного (лексикалізації та граматикизації висловлення) і ретичного (смыслопородження й референтного співвіднесення) компонентів.
 - а) локуція
 - б) іллокуція
 - в) перлокуція
 - г) акт
 - д) мовна комунікація
- 3.... - наміром, метою, продуманим розрахунком.
 - а) локуція
 - б) іллокуція
 - в) перлокуція
 - г) акт
 - д) мовна комунікація
- 4... - наслідками досягнення результату мовленнєвого акту зважаючи на вплив мовця на свідомість і поведінку адресата.
 - а) локуція
 - б) іллокуція
 - в) перлокуція
 - г) акт
 - д) мовна комунікація
5. Основоположником теорії мовленнєвих актів став
 - а) Дж. Остін
 - б) В. фон Гумбольдта
 - в) Ш. Баллі
 - г) С. Карцевського
 - д) Е. Бенвеніста

6. Методичні рекомендації та розробки до практичних занять.

Семінар 1

Тема: Комунікативна лінгвістика

План

1. Предмет, об'єкт і становлення комунікативної лінгвістики.
2. Комунікативна ситуація, комунікативний акт, дискурс.

3. Комунікативна взаємодія, її типи.
4. Лінгвопрагматика. Мовленнєві жанри. Лінгвістична генологія. (лінгвогенристика)

Семінар 2

Тема: Проблема одиниці мовної комунікації.

План

1. Мовленнєвий акт
2. Типи і структури мовленнєвого акту.
3. Теорія мовленнєвих актів.

Семінар 3

Тема: Культура та мова.

План

1. Міжкультурна комунікація.
2. Визначення поняття „культура”.
3. Культура, мова та мовлення.

Семінар 4

Тема: Прикладна лінгвістика

План

1. Покликання прикладної лінгвістики та напрями її досліджень.
2. Прикладні напрями комп'ютерної лінгвістики.
3. Прикладне спрямування перекладознавства.

Семінар 5

Тема: Дискурсивний аналіз тексту в системі професійної підготовки студентів-філологів.

План:

1. Поняття «дискурс».
2. Дискурсивний аналіз тексту.
3. Дискурс і переклад в системі професійної підготовки студентів-філологів.

Семінар 6 – 7

Тема: Когнітивна семантика. Концептуалізація і категоризація.

План

1. Сутність концептуалізації і категоризації як основних пізнавальних процесів.

2. Концепти і категорії, їх формування і вербалізація.
3. Структура концепту.
4. Концептуальний аналіз.
5. Типологія концептів.

Семінар 8

Тема: Функціональна лінгвістика.

План

1. Функціональний підхід як специфічне розуміння мови.
2. Функціоналізм як основа лінгвістичних досліджень.
3. Функціональна семантика.

Література для підготовки до семінарських занять

Базова

10. Алпатов В. М. История лингвистических учений – 2-е изд. – М., 2006. – 146 с.
11. Загнітко А.П. Сучасні лінгвістичні теорії: Монографія. – Вид. 2-ге, випр. і доп. – Донецьк: ДонНУ, 2007. – 219 с.
12. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник. – Полтава: Довкілля – К, 2008. – 712 с.
13. Степанов Ю.С. Методы и принципы современной лингвистики. – М.: Наука, 1975. – 308 с.

Допоміжна

18. Апресян Ю.Д. Идеи и методы современной структурной лингвистики. – М., 1966. – 302 с.
19. Арутюнова Н. Д. Лингвистические проблемы референции // Новое в зарубежной лингвистике: Вып. XIII: Логика и лингвистика (Проблемы референции). – М.: Радуга, 1982. – С. 5-40.
20. Кибрик А.А. Анализ дискурса в когнитивной перспективе. - М о с к в а. = 2003, 90 с.
21. Ковбасюк Л.А., Романова Н.В. Сучасні лінгвістичні теорії: лекційні, практичні, самостійні модулі та тести: Навчально-методичний посібник для магістрів заочної форми навчання. Спеціальність: 8.010103. ПМСО. Мова та література (німецька). – Херсон: Вид-во ХДУ, 2008. – 96 с.
22. Методология современной лингвистики: проблемы, поиски, перспективы. Сб. статей / Под общ. ред. Л.М. Босовой. Барнаул, 2000. -
23. Тарасов Е.Ф. Социолингвистика и психолингвистика // Теоретические проблемы социальной лингвистики. – М.: Наука, 1981. – С. 123-142.
24. Швейцер А.Д. Современная социолингвистика. Теория. Проблемы. Методы. М., 1976

25. Geeraerts D., Cuyckens H. *Cognitive Linguistics*. - Oxford University Press. – 2007.
26. Tabakowska E. *Cognitive Linguistics in Action. From Theory to Application and Back*. - De Gruyter Mouton Press. - 411 p.
27. Tomasello M. *The new psychology of language: Cognitive and functional approaches to language structure*. Vol. 1. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum. - 1998. – 268 p.

8. Методичні матеріали, що забезпечують самостійну роботу студентів.

Поради з планування та організації часу, необхідного для вивчення навчальної дисципліни

Самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Зміст самостійної роботи при вивченні дисципліни «Сучасні теорії лінгвістики» визначається навчальною програмою дисципліни, завданнями та вказівками викладача, даними методичними вказівками.

Кількість годин для самостійного вивчення дисципліни складає 70% від загального навантаження, тому саме самостійна робота студентів є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом дисципліни у час, вільний від аудиторних занять.

Головною метою самостійної роботи є закріплення, розширення та поглиблення набутих у процесі аудиторної роботи знань, вмінь та навичок, а також самостійне вивчення і засвоєння нового матеріалу під керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі.

Забезпечується самостійна робота студента системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення дисципліни: підручники, навчальні та методичні посібники, конспект лекцій викладача, методичні вказівки для виконання практичних занять тощо.

Самостійна робота студентів під час вивчення навчальної дисципліни «Сучасні теорії лінгвістики» включає такі форми:

- опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу;
- вивчення окремих тем і питань, які передбачені для самостійного опрацювання;
- підготовка до практичних занять;
- систематизація вивченого матеріалу дисципліни перед контрольними роботами;
- підготовка рефератів, доповідей за програмою дисципліни.

Оцінювання результатів проводиться за такими критеріями:

“відмінно” (5 – А) відповідає виявленню всебічного системного і глибокого знання програмного матеріалу; засвоєння основної та додаткової літератури;

чітке володіння понятійним апаратом, методами, методиками та інструментами, передбаченими програмою дисципліни; вміння використовувати їх для вирішення як типових, так і нетипових практичних ситуацій; виявлення творчих здібностей в розумінні, викладі і використанні навчально-програмного матеріалу;

“добре” (4 – В, С) відповідає виявленню знань основного програмного матеріалу; засвоєння інформації в основному з лекційного курсу; володіння необхідними методами, методиками та інструментами, передбаченими програмою; вміння використовувати їх для вирішення типових ситуацій, допускаючи незначні помилки;

“задовільно” (3– D, E) відповідає виявленню значних прогалин в знаннях основного програмного матеріалу; володіння окремими поняттями, методиками та інструментами, допускаючи при їх використанні принципові помилки;

“незадовільно” (2 – F, FX) відповідає відсутності знань програмного матеріалу навіть в лекційному обсязі, не володіння методами, методиками та інструментами, передбаченими програмою.

Практичні та індивідуальні завдання з дисципліни виконуються студентами протягом семестру згідно програми курсу з метою закріплення теоретичних знань. Викладачем, який веде практичні заняття, здійснюється поточний контроль виконання практичних та індивідуальних завдань шляхом перевірки наявності виконаних завдань та індивідуальної співбесіди із студентом по кожному завданню. Кожне завдання оцінюється окремо у відповідності із встановленими критеріями оцінки.

Одним з видів самостійної роботи для студентів під час вивчення дисципліни є виконання індивідуальних завдань. Завдання оформлюються в окремому зошиті або на стандартних аркушах паперу, скріплених у папку. Вимоги до оформлення – аналогічні вимогам до оформлення реферату. Кожне завдання повинно мати назву, відповідні пояснення. Завдання подаються в систематизованому, охайному вигляді. Самостійна робота студента над засвоєнням навчального матеріалу може виконуватися у бібліотеці вищого навчального закладу або в домашніх умовах.

Опис послідовності дій студента під час засвоєння змісту навчальної дисципліни

З самого початку вивчення дисципліни «Сучасні теорії лінгвістики» студент повинен бути ознайомлений як з програмою дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її навчальних модулів, а також з усіма видами контролю та оцінювання навчальної роботи.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання навчальних модулів. Змістовий модуль – це відносно окремий самостійний блок, який логічно об’єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв’язками. Тематичний план дисципліни складається з двох змістових модулів.

Рекомендації щодо використання матеріалів НМК

Зміст вивчення дисципліни «Сучасні теорії лінгвістики» визначено її робочою програмою. Інформативну частину навчання складають навчальні посібники, розроблені викладачами кафедри, конспекти лекцій у паперовій та електронній формі, план, зміст та методичні вказівки до проведення практичних занять, методичні вказівки до виконання контрольних робіт, перелік рекомендованої до вивчення літератури.

У методичних вказівках для проведення практичних занять з дисципліни міститься план занять та перелік питань, які підлягають розгляду за кожною темою, з посиланнями на додаткові навчально-методичні матеріали, які дозволяють вивчити їх глибше. Окрім цього у даних методичних вказівках можна ознайомитися з питаннями, що виносяться на обговорення, та списком літератури, необхідної для цілеспрямованої роботи студента при підготовці до заняття, умовами завдань, які розглядаються на практичних заняттях.

Рекомендації щодо роботи з літературою

При опрацюванні матеріалу потрібно дотримуватись таких правил:

- зосередитися на тому, що читаєш;
- виділити головну думку автора;
- виділити основні питання тексту від другорядних;
- зрозуміти думку автора чітко і ясно, що допоможе виробити власну думку;
- уявити ясно те, що читаєш.

У процесі роботи над темою тлумачення незнайомих слів і спеціальних термінів слід знаходити у фаховій літературі, словниках.

Після прочитання тексту необхідно:

- усвідомити зв'язок між теоретичними положеннями і практикою.
- закріпити прочитане у свідомості.
- пов'язати нові знання з попередніми у даній галузі.
- перейти до заключного етапу засвоєння і опрацювання – записам.

Записи необхідно починати з назви теми та посібника, прізвища автора, року видання та назви видавництва. Якщо це журнал, то рік і номер видання, заголовок статті. Після чого скласти план, тобто короткий перелік основних питань тексту в логічній послідовності теми.

Складання плану, або тез логічно закінченого за змістом уривка тексту, сприяє кращому його розумінню. План може бути простий або розгорнутий, тобто більш поглиблений, особливо при опрацюванні додаткової літератури за даною темою. Записи необхідно вести розбірливо і чітко. Вони можуть бути короткі або розгорнуті залежно від рівня знань студента, багатства його літературної і професійної лексики, навичок самостійної роботи з книгою.

Для зручності користування записами необхідно залишати поля для заміток і вільні рядки для доповнень. Записи не повинні бути одноманітними. В них

необхідно виділяти важливі місця, головні слова, які акцентуються різним шрифтом або різним кольором шрифтів, підкреслюванням, замітками на полях, рамками, стовпчиками тощо. Записи можуть бути у вигляді конспекту, простих або розгорнутих тез, цитат, виписок, систематизованих таблиць, графіків, діаграм, схем.

Після вивчення літературних джерел доцільно детально ознайомитися з нормативними документами, які регламентують певне питання методики.

Поради з підготовки до поточного та підсумкового контролю

Контрольні заходи включають поточний і підсумковий контроль знань студентів. Поточний контроль є органічною частиною навчального процесу і проводиться під час лекцій та практичних занять.

Форми поточного контролю:

- усна співбесіда за матеріалами розглянутої теми на початку практичного заняття з оцінкою відповідей студентів;
- письмове фронтальне опитування студентів на початку чи в кінці практичного заняття.
- перевірка домашніх завдань;
- тестова перевірка знань студентів;
- модульний контроль;
- інші форми.

Теми самостійної роботи входять у модуль, який контролюються після закінчення логічно завершеної частини лекцій та інших видів занять з дисципліни та їх результати враховуються при виставленні підсумкової оцінки.

Список рекомендованої літератури

Рекомендована література

Базова

1. Алпатов В. М. История лингвистических учений – 2-е изд. – М., 2006. – 146 с.
2. Загнітко А.П. Сучасні лінгвістичні теорії: Монографія. – Вид. 2-ге, випр. і доп. – Донецьк: ДонНУ, 2007. – 219 с.
3. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник. – Полтава: Довкілля – К, 2008. – 712 с.
4. Степанов Ю.С. Методы и принципы современной лингвистики. – М.: Наука, 1975. – 308 с.

Допоміжна

1. Апресян Ю.Д. Идеи и методы современной структурной лингвистики. – М., 1966. – 302 с.
2. Арутюнова Н. Д. Лингвистические проблемы референции // Новое в зарубежной лингвистике: Вып. XIII: Логика и лингвистика (Проблемы референции). – М.: Радуга, 1982. – С. 5-40.
3. Кибрик А.А. Анализ дискурса в когнитивной перспективе. - М о с к в а. = 2003, 90 с.
4. Ковбасюк Л.А., Романова Н.В.Сучасні лінгвістичні теорії: лекційні, практичні, самостійні модулі та тести: Навчально-методичний посібник для магістрів заочної форми навчання. Спеціальність: 8.010103. ПМСО. Мова та література (німецька). – Херсон: Вид-во ХДУ, 2008. – 96 с.
5. Методология современной лингвистики: проблемы, поиски, перспективы. Сб. статей / Под общ. ред. Л.М. Босовой. Барнаул, 2000. -
6. Тарасов Е.Ф. Социолингвистика и психолингвистика // Теоретические проблемы социальной лингвистики. – М.: Наука, 1981. – С. 123-142.
7. Швейцер А.Д. Современная социолингвистика. Теория. Проблемы. Методы. М., 1976
8. Geeraerts D., Cuyskens H. Cognitivel i n g u i s t i c s. - Oxford University Press. – 2007.
9. Tabakowska E. Cognitive Linguistics in Action. From Theory to Application and Back. - De Gruyter Mouton Press. - 411 p.
10. Tomasello M. The new psychology of language: Cognitive and functional approaches to language structure. Vol. 1. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum. - 1998. – 268 p.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.usingenglish.com>
2. <http://www.world-english.org>
3. http://en.wikipedia.org/wiki/English_language_learning_and_teaching
4. <http://www.english-at-home.com>

Методичні матеріали, що забезпечують самостійну роботу студентів.

Методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи студентів

- 1) Підготовка до практичних занять вимагає самостійного поглибленого вивчення теоретичних питань, аналізу і синтезу навчально-методичних матеріалів з підготовкою виступу (презентації) на практичних заняттях підготовлених матеріалів з викладом теоретичних положень та ілюстрацією прикладів;
- 2) Поглиблене вивчення теми передбачає індивідуальне дослідження актуальних проблем практичної фонетики іноземної мови з вивченням наукових джерел і викладом в формі доповіді / реферату (рекомендується в якості альтернативної форми підсумкового контролю);

- 3) Практичні завдання вимагають попередньої самостійної підготовки студентів, аналізу фрагментів уроків на різних ступенях навчання з подальшим обговоренням на практичних заняттях;
- 4) Самостійна підготовка фрагментів уроків або плану-конспекту урока передбачає творчий пошук, аналіз теоретичної літератури і шкільних підручників.

Самостійна робота:

1. Гендерна лінгвістика. Мовний сексизм.
2. Корпусна лінгвістика. Проблеми, методи, перспективи корпусної лінгвістики. Штучні мови. Лінгвостатистичні методи.
3. Прикладне значення розробки проблем комунікативного впливу. Нейролінгвістичне програмування.
4. Оперуючи отриманими теоретичними знаннями, підготуватися матеріал щодо останніх досліджень у сучасній вітчизняній германістиці, аналізуючи важливість отриманих результатів багатоаспектних досліджень.

Глосарій

Мова – основний об’єкт вивчення мовознавства. Під мовою насамперед розуміють природну людську мову (в опозиції до штучної мови і мови тварин), виникнення та існування якої нерозривно пов’язане з виникненням та існуванням людини – homo sapiens. Термін має як мінімум два взаємопов’язаних значення: 1) мова взагалі, мова як певний клас знакових систем; 2) конкретна, т.зв. етнічна мова.

Мова взагалі – це семіотична (знакова) система, яка виникла природнім шляхом (на певній стадії розвитку людського суспільства) і закономірно розвивається, характеризується соціальним призначенням, – це система, яка існує насамперед не для окремого індивіда, а для певного соціуму.

Конкретна мова – певна реально існуюча знакова система, яка використовується в певному соціумі в певний час і в певному просторі.

Мова в першому значенні – це абстрактне уявлення про єдину людську мову, що зосереджує всі універсальні властивості всіх конкретних мов. Мова в другому значенні – це численні реалізації властивостей мови взагалі (*ЛЭС, 604*).

Мова – складне суспільне явище, в якому розрізняють такі ознаки: а) найважливіший засіб людського спілкування та об’єднання людей у

спільноту; засіб самоідентифікації й вираження ментальності нації (етносу); в) засіб формування й розвитку думки, здійснення пізнавальної діяльності, реалізації духовної культури народу (УМ, 90).

Мова – це динамічна система створюваних і відтворюваних мовними органами членороздільних звукових знаків для предметів і явищ фізичної і психічної дійсності та їх відображень у свідомості, а також правил сполучуваності цих знаків, – система, здатна виразити всю повноту людських знань та уявлень про світ. Мова виникла в людському суспільстві для потреб спілкування, тому її називають *природною*. Але люди поруч з природною мовою користуються в спілкуванні ще й іншими знаковими системами – *штучними* мовами та різними сигналізаційними системами, можливості яких значно обмежені порівняно із можливостями природної мови (Семчинський, 9).

Мовознавство – наука про природну людську мову взагалі та про всі мови світу як її індивідуальних представників (ЛЭС, 618).

Мовознавство – наука про природну людську мову в усіх її вимірах: будову, функції і розвиток мови; про походження мови як такої і про різноманітність мов світу. Як суспільна наука, мовознавство пов'язане з філософією, психологією, логікою, а також з історією, соціологією тощо. Залежно від того, на чому наголошується у визначенні мови, мовознавство застосовує різні методи її дослідження. Питання, що стосуються однаковою мірою всіх мов, будови мови в цілому, належать до мовознавства *загального*, або *теоретичного*. Практичним вивченням мови займається *прикладне* мовознавство (УМ, 95).

Прикладна лінгвістика – напрям у мовознавстві, пов'язаний із практичним розв'язанням питань застосування мови: створення систем транскрипції усної мови, транслітерації іншомовних слів, систем стенографії; стандартизація термінології; створення штучних мов, автоматизованих систем інформаційного пошуку; розроблення методів автоматичного анотування, реферування, машинного перекладу; створення синтезаторів мови (УМ, 137 – 138).

Методологія (від метод і гр. *logos* – слово, вчення) у мовознавстві – вчення про принципи дослідження в науці про мову. Методологія визначає підхід до об'єкта мовознавства, взаємовідношення між суб'єктом і об'єктом дослідження, спосіб побудови наукового знання, загальну орієнтацію і характер лінгвістичного знання. Будучи тісно пов'язаною з лінгвістичною теорією, вона значною мірою обумовлює результати дослідження (ЛЭС, 604).

Метод (від гр. *methodos* – шлях дослідження) – спосіб, прийом, методика дослідження мовних явищ. *Експериментально-фонетичний* метод застосовується для вивчення звукової системи мови з допомогою апаратури,

яка записує й аналізує звукову, інтонаційну будову висловлювань. *Порівняльно-історичний* метод використовується для вивчення споріднених мов. Метод *компонентного аналізу* лексичної семантики застосовується для вивчення словникового складу мови та встановлення диференційних ознак лексем. Метод *трансформаційного аналізу* слугує для пізнання синтаксичного рівня мови, для визначення синтаксично-стилістичних відмінностей у функціонуванні конструкцій. (УМ, 88-89).

Синхронія (від гр. *sýnchronos* – одночасний) – стан мови в певну добу, на одному часовому зрізі як предмет лінгвістичного дослідження. Синхронічний опис мови передбачає виявлення тенденцій в одночасному функціонуванні фонетичних, лексичних, граматичних та інших мовних одиниць, що утворюють цілісну систему. Синхронічна система динамічна, рухлива, тому аналіз мовних фактів із статичного погляду не виключає врахування варіантності мовних одиниць, які відображають і часові зміни в мові (УМ, 156).

Діахронія (від гр. *diá* – через, *chrónos* – час) – історично-часова змінюваність мовних одиниць; зміна мовної системи у зв'язку з її еволюцією. Діа-хронічне мовознавство вивчає історію мовних змін. Мовні одиниці впорядковуються за хронологічним принципом – від найдавніших до найновіших (УМ, 50).

Мовні універсалиї (від лат. *universalis* – загальний) – це явища, характерні для всіх мов або для більшості з них (ЛЭС, 535).

Сутність мови, її природа і функції

Система мови (від гр. *systema* – ціле, те, що складається з частин, поєднання) – сукупність мовних елементів будь-якої природної мови, що знаходяться у відношеннях і зв'язках один з одним і утворюють певну єдність і цілісність. Кожен компонент системи існує не ізольовано, а лише у протиставленні до інших компонентів системи. Тому він розглядається, виходячи з його ролі у складі мовної системи, тобто у світлі його значимості.

Термін *система мови* може вживатися у частковому (локальному) або загальному (глобальному) значеннях. У першому значенні система мови розглядається як закономірно організована сукупність мовних елементів одного мовного рівня, пов'язаних стійкими відношеннями (система відмінків, фонологічна система), у другому – як закономірно організована сукупність локальних систем (підсистем) (ЛЭС, 452).

Система мови – сукупність взаємопов’язаних елементів одного рівня (фонем, морфем, лексем, фразем, речень), які перебувають між собою у відповідних опозиційних відношеннях, а також відношення між мовними рівнями (УМ, 156).

Структура мови – взаєморозташування і зв’язок компонентів, складників, що забезпечують цілісність тієї чи іншої мовної одиниці (УМ, 176).

Структура – це спосіб організації системи, її внутрішня будова (Кочерган, 34).

Структура – 1) те ж, що будова: структура слова, структура речення. 2) лексико-граматична єдність, що має специфічну схему будови: синтаксична структура (Розенталь, 470).

Знак мовний – матеріально-ідеальне утворення (двостороння одиниця мови), яке представляє предмет, властивість, відношення дійсності; у своїй сукупності мовні знаки утворюють особливу знакову систему – мову. Мовний знак являє собою єдність певного змісту (значення) і ланцюжка розчленованих звуків (форма).

Знакова теорія мови – одна з лінгвістичних теорій, що розглядає мову як систему знаків, описує способи організації цих знаків і їхню здатність узагальнено відбивати реальну дійсність. Знакову теорію мови насамперед пов’язують з іменем Ф. де Соссюра, ідеї якого розвивали структуралісти різних наукових шкіл. У Празькій лінгвістичній школі, зокрема, центральним питанням стало розуміння соціальної природи мовного знака і відповідно – об’єднання в одну систему мовця, слухача і реальної дійсності, відображеної у мовних знаках. Знакова теорія мови привертає увагу до таких проблем, як мислення і мова, можливості застосування методів логічної формалізації, математичного моделювання до вивчення і опису природної мови (УМ, 65).

Функції мови – роль (уживання, призначення) мови у людському суспільстві.

Мова і мислення – два невідривно пов’язаних види суспільної діяльності, які відрізняються один від одного за своєю сутністю і специфічними ознаками. “Мислення – вища форма активного відображення об’єктивної реальності, цілеспрямоване, опосередковане та узагальнене пізнання суттєвих зв’язків і відношень предметів і явищ. Воно відбувається в різних формах і структурах (поняттях, категоріях, теоріях), у яких закріплений і узагальнений пізнавальний і соціально-історичний досвід людства” (Философский энциклопедический словарь, 1983). Процеси мислення проявляються у трьох основних видах, що виступають у складній взаємодії: практично-дієвому, наглядно-образному і словесно-логічному. Знарядям мислення виступають мова, а також інші системи знаків (як абстрактних, наприклад, математичних, так і конкретно-образних, наприклад, мова мистецтва). Мова – це знакова (у

своїй початковій формі – звукова) діяльність, яка забезпечує матеріальне оформлення мислення і обмін інформацією між членами суспільства. Мислення, за виключенням його практично-дієвого виду, має психічну, ідеальну природу, між тим як мова – це явище за своєю первинною природою фізичне, матеріальне (*ЛЭС, 606*).

Співвідношення мовних і смислових категорій. Багатовіковий процес оформлення і вираження думок за посередництвом мови обумовив розвиток у граматичній будові мов ряду формальних категорій, частково співвідносних з деякими загальними категоріями мислення, наприклад, підмет, присудок, додаток і означення приблизно відповідають смисловим категоріям суб'єкта, предиката, об'єкта і атрибута; формальні категорії іменника, дієслова, прикметника, числівника і граматичної категорії числа приблизно відповідають смисловим категоріям предмета чи явища, процесу (в т.ч. дії і стану), якості і кількості; формальні категорії сполучників, прийменників, відмінків і граматичних часів приблизно відповідають смисловим категоріям зв'язку, відношення, часу і т. п. Разом з тим у граматичній будові мов розвиваються обов'язкові для певних частин мови і конструкцій речень формальні категорії, що не відповідають категоріям мислення або відповідають будь-яким його факультативним категоріям. Наприклад, категорії граматичного роду, означеності / неозначеності, виду дієслова виникають у результаті обумовленого системним характером мови поширення на всі слова певної частини мови формальних ознак, властивих в історії мов лише певним словам і не завжди актуальних для мислення. Інші категорії, як, наприклад, категорія модальності, відображають суб'єктивне відношення мовця до змісту мовлення, треті, як, наприклад, категорія особи, означають типові умови усного мовного спілкування і характеризують мову не з боку її мисленнєвої, а з боку комунікативної функції (*ЛЭС, 607*).

Історичний розвиток мови і мислення. Характер взаємодії мови і мислення у ході історичного розвитку не залишається незмінним. На початкових етапах розвитку суспільства мова, будучи в першу чергу засобом спілкування, разом з тим включається у процеси мислення, доповнюючи два початкових його види – практично-дієвий та наглядно-образний – новим, якісно вищим видом словесно-логічного мислення і тим самим активно стимулюючи розвиток мислення взагалі. Розвиток писемності посилює вплив мови і на саму інтенсивність мовного спілкування, що значно збільшило можливості мови як засобу оформлення думки. В цілому ж по мірі історичного розвитку мислення у всіх його видах поступово посилюється його вплив на мову, що проявляється головним чином у розширенні значень слів, у кількісному зростанні лексичного і фразеологічного складу мови, в уточненні й диференціації синтаксичних засобів вираження смислових відношень (*ЛЭС, 607*).

Мовлення – 1) мова в її конкретному виявленні як засіб спілкування. Розрізнення мови і мовлення припадає на час утвердження в мовознавстві структуралізму, який чітко розмежував мову як систему знаків і правил послугування ним і мовлення як форму існування мови. Мова як система – явище загальне, абстрактне. Мовлення – явище часткове, окреме, індивідуальне, що втілюється в конкретні тексти; 2) говоріння, процес здійснення мовної діяльності (УМ, 92).

Мовлення – реалізація мови у різних ситуаціях спілкування, конкретне говоріння, що протікає у часі і має звукове (чи письмове) вираження (ОМ, 56).

Мовлення – конкретне говоріння, що протікає у часі, має звукову (включаючи внутрішнє промовляння) або письмову форму. Під мовленням розуміють як сам процес говоріння (мовна діяльність), так і його результат (мовленнєві витвори, що фіксуються пам'яттю або письмом) (ЛЭС, 414).

Мова і мовлення. Характеристика мовлення звичайно дається через протиставлення його мові (коду), яку розуміють як систему об'єктивно існуючих, соціально закріплених знаків, що співвідносять понятійний зміст і типове звучання, а також як систему правил їх вживання та сполучуваності.

Мовна діяльність – мовне спілкування в конкретних ситуаціях, які реалізують необмежену можливість створення нових змістів, нових текстів із обмеженої кількості одиниць мовної структури. У мовній діяльності виявляється єдність розмежованих у теорії мовознавства понять “мова – як система” і “мовлення – як реалізація мовної системи” (УМ, 92 – 93).

Мовленнєвий акт – мовленнєва дія, що відбувається у відповідності до правил і норм, прийнятих в даному мовному товаристві. У мовленнєвому акті беруть участь мовець і слухач (відправник і одержувач мовленнєвого висловлювання). Розрізняють такі основні види мовленнєвих актів: а) репрезентативи (повідомлення): *Заняття розпочалися*; б) директиви (спонукання, накази, прохання): *Закрийте книги*; в) комісиви (прийняття зобов'язання): *Обіцяю виконати цю роботу*; г) експресиви (вираження емоційного стану): *Ой!*; декларації (заяви і т.п.): *Оголошую подяку* (ОМ, 56). Послідовність мовленнєвих актів утворює *дискурс* (ЛЭС, 412).

Етимологія. Фразеологія. Лексикографія

Етимологія (гр. *etymología*, від гр. *étymon* – істина і *lógos* – вчення) – 1) розділ мовознавства, який вивчає походження слів; 2) сукупність прийомів дослідження, спрямованих на розкриття походження слова, а також сам результат цього розкриття; 3) походження слова.

Внутрішня форма слова – співвіднесеність морфемного і звукового складу слова з іншими мовними одиницями, що зумовили утворення його нового лексичного значення. Наприклад: *підсніжник* – квітка, що з'являється ранньою весною майже з-під снігу (УМ, 33).

Деетимологізація (від лат. префікса *de-*, що позначає віддалення, і гр. *etymología*, від гр. *étymon* – істина і *lógos* – вчення) – втрата словом колишніх етимологічних зв'язків, тобто смислових зв'язків з тим коренем, від якого воно утворене. Це призводить до того, що слово з мотивованої назви предмета об'єктивної дійсності стає немотивованою назвою. Причини деетимологізації – звукові зміни, які порушують споріднені зв'язки слів, непродуктивність деяких застарілих афіксів, умовний характер назв тих чи інших предметів тощо. Наприклад: *масло* (втрачений зв'язок зі словом мазати), *голубий* (пор.: голуб), *сердитись* (пор.: серце), *столиця* (пор.: стіл), *щастя* (пор.: частка), *калач* (пор.: коло) (Розенталь, 94; УМ, 45).

Етимологічний аналіз – виявлення колишньої морфологічної будови слова, його словотворчих зв'язків, визначення джерел і часу походження слова, встановлення способу його утворення від твірної основи. (Розенталь, 540). Наприклад, іменник *лемки* у етимологічному словнику російської мови М.Фасмера аналізується таким чином.

Лемки (мн.) – одна з етнографічних груп західних українців, за Сяном, по північних схилах Карпат. Укр. *лемко* (однина), польськ. *lemko*. Від розповсюдженого у лемків слова *лем* “лише, тільки”. (Т. 2, с. 481).

Кре́йда – півд., зах., укр., білорус. *крейда*. Через польськ. *krejda, kreda* (з 1472 р., див Брюкнер) з нім. *Kreide* від лат. *crēta* (terra), буквально: просіяна земля. (Т. 2, с. 369).

Етимон (від гр. *etymon* – істина) – початкове значення і форма слова, від якого походить існуюче в сучасній мові слово (Розенталь, 540).

Народна етимологія – переосмислення запозиченого (інколи рідного) незрозумілого слова за зразком близького за звучанням слова рідної мови, встановлення між ними семантичних зв'язків на підставі зовнішнього, випадкового збігу, без урахування походження. Наприклад: *гульвар* (від гуляти) замість *бульвар*, *вазелін* (походить від нім. *Wasser* – вода і гр. *elaion* – оливкова олія) трапляється у формі *мазелін* (від мазати), вимова *нервонатолог* (від нерви) замість *невронатолог* (від гр. *neuron* – жила, нерв, *pathos* – біль, страждання, *lógos* – вчення) – лікар, що лікує хвороби нервової системи (УМ, 103).

Фразеологія (від гр. *phrasis*, род. в. *phráseōs* – вираз і *lógos* – вчення) – 1) розділ мовознавства, який вивчає фразеологічний склад мови у його

сучасному стані й історичному розвитку; 2) сукупність фразеологізмів даної мови, те, що й фразеологічний склад.

Предметом фразеології як розділу мовознавства є дослідження природи фразеологізмів, їх категоріальних ознак, а також виявлення закономірностей функціонування у мовленні (ЛЭС, 560).

Фразеологізм (фразеологічна одиниця) – лексично неподільне, стійке у своєму складі, цілісне за значенням словосполучення слів, що відтворюється у мовленні. Як правило, фразеологізм має форму словосполучення. Форму закінченого речення мають такі різновиди фразеологізмів, як прислів'я, приповідки, приказки. Наприклад: *ловити тави; третій калач; кров з молоком; ні Богу свічка ні чорту кочерга; згаяного часу і конем не здоженеш; згода дім будує, а незгода руйнує*. Фразеологічні одиниці розрізняються між собою щодо ступеня лексичної цілісності (УМ, 194).

Фразеологічне зрощення (ідіома, що від гр. *idioma* – особливість, самобутній вислів) – властиве лише даній мові нерозкладне словосполучення, значення якого не збігається із значенням окремо взятих його складників. Наприклад: *піймати облизня; як Пилип з конопель; варити воду; бити байдики; дати відкоша*. Фразеологічні зрощення здебільшого не перекладаються іншими мовами. При перекладі послуговуються ідіомами-відповідниками, властивими мові перекладу (УМ, 67).

Фразеологічна єдність – стійке семантично неподільне словосполучення, значення якого виводиться з переносного значення слів, що його утворюють. Наприклад: *як сніг на голову; їсти очима; гострити зуби; звалювати з хворої голови на здорову; цідити крізь зуби* (УМ, 194).

Фразеологічне сполучення – стійке у вживанні словосполучення, що складається зі слів з вільним та фразеологічно зв'язаним значенням. Наприклад: *почервоніти як рак; скалити зуби; копилити губу; на рівні світових стандартів; кидати в жар*. Зміст фразеологізму розкривається через зміст окремих його частин (слів) (УМ, 194).

Фразеологічні вирази – стійкі за своїм складом, семантично неподільні звороти, які складаються зі слів з вільними значеннями (це зближує їх із вільними словосполученнями), але у процесі спілкування відтворюються як готові одиниці мовлення (це зближує їх з фразеологічними одиницями). До фразеологічних виразів відносять прислів'я, приказки, приповідки, різного роду вислови, крилаті слова, а також стійкі сполучення, що виконують номінативну функцію (Розенталь, 515 – 516).

Крилаті вислови (афоризми) – 1) влучні та яскраві образні вислови, що походять із літературних, історичних, філософських джерел, фольклору. Наприклад: *І чужому научайтесь, Й свого не*

цурайтесь (Т.Г.Шевченко), *Тільки той ненависті не знає, хто цілий вік нікого не любив!* (Леся Українка), *Митцю не треба нагород, його судьба нагородила* (Л. Костенко), *Contra spem spero!* (Без надії сподіваюсь!), *Мислю, отже існую* (Р. Декарт), *Знання – сила* (Ф. Бекон); 2) слова з метафоричним значенням, які широко вживаються і мають експресивне забарвлення: *геркулес* (про фізично сильного чоловіка), *іуда* (про зрадливу, підступну людину), *бедлам* (про безлад у приміщенні), *плюшкін* (про людину, яка збирає непотріб) (УМ, 81).

Примовка, приповідка – жартівливий, переважно римований вислів, що вплітається в розповідь чи текст твору. Це усталені форми вітання, запрошення (*здоровенькі були; сідайте рядком та поговоримо ладком; чим багаті, тим і раді*); формули побажань (*з роси та з води; здорові будьмо та себе не гудьмо*); каламбурні вислови (*хай буде гречка, аби не суперечка; на городі бузина, а в Києві дядько*); фраза чи віршик, що примовляється під час дитячої гри (*тринди-ринди коржі з маком*); римовані вислови, якими починається чи завершується казка (*були собі дід та баба; от вам казочка, а мені бубликів в'язочка*); дотепне римоване зауваження (*скопай мілко, посій рідко, то вродить дідько; яка рибка, така й юшка; і сміх і гріх*) (УМ, 139).

Прислів'я – стійкий народний вислів, який у стислій, влучній формі передає життєвий досвід, узагальнену думку, емоційну оцінку якогось явища. Близькою до прислів'я є приказка. Однією з характерних ознак прислів'я є його синтаксична завершеність. Виступаючи, як правило, у формі речення, прислів'я співвідносяться з судженнями. Наприклад: *Наука в ліс не веде, а з лісу виводить; Як робимо, так і ходимо, як дбаємо, так і маємо; Що написано пером, того не виволочеш волом* (Нар. тв.) (УМ, 141).

Приказка – близький до прислів'я влучний афористичний, іноді римований вислів: *Шила в мішку не сховаєш; Темної ночі зорі ясніші; Кінець діло хвалить*. Приказка не має властивого прислів'ю повчального змісту. Часто це скорочене прислів'я. Наприклад: *Що в кого болить (Що в кого болить, той про те і говорить)* (Нар. тв.). За своєю структурою може співвідноситись як з реченням, так і з словосполученням. Наприклад: *За наше жито та нас і бито* (речення); *п'яте колесо до воза* (словосполучення) (УМ, 137).

Лексикографія (від гр. *lexikós* – словниковий і *graphō* – пишу) – 1) розділ мовознавства, що розробляє теоретичні принципи укладання словників; 2) збирання слів певної мови, упорядкування їх і опис різного роду словникового матеріалу; 3) сукупність словників певної мови і наукових праць із цієї галузі (УМ, 83).

Словник – довідкове видання, яке включає слова (або морфеми, словосполучення, ідіоми), розташовані у певному порядку (різному в різних типах словників), пояснює значення мовних одиниць, дає різноманітну

інформацію про них чи їхній переклад на іншу мову або подає відомості про предмети, позначені словами. Словники відіграють велику роль у духовній культурі, у них відображаються знання, накопичені суспільством у певну епоху. Словники виконують соціальні функції: інформативну (дозволяють найкоротшим способом – через позначення – прилучитися до накопичених знань), комунікативну (даючи читачам необхідні слова рідної або чужої мови) і нормативну (фіксуючи значення і вживання слів, сприяють удосконаленню і уніфікації мови як засобу спілкування).

9. Конспект лекцій з дисципліни (тезисно)

Лекція 1

Тема:Новітні напрями дослідження у сучасній лінгвістиці.

План:

1. Парадигми дослідження у сучасній лінгвістиці.
2. Методи лінгвістичного дослідження.
3. Лінгвістичні парадигми дослідження.

Лекція 2

Тема: Комунікативна лінгвістика, як один з сучасних напрямків мовознавства.

План:

1. Предмет комунікативної лінгвістики та її зв'язок з іншими науками.
2. Категорії комунікативної лінгвістики.
3. Методи дослідження комунікації.
4. Моделі комунікації.

Лекція 3

Тема: Основи мовної комунікації

План:

1. Комунікативний акт та його ознаки.
2. Закони успішної комунікації.
3. Загальна характеристика складових комунікативного акту

Лекція 4

Тема: Етнолінгвістика та лінгвокультурологія. Проблеми міжкультурної комунікації

План:

1. Поняття етнолінгвістики та її зв'язок з іншими науками.
2. Етнолінгвістика в Україні.
3. Лінгвокультурологія.
4. Проблеми міжкультурної комунікації.

Лекція 5

Тема: Прикладна лінгвістика та використання нових інформаційних технологій.

План:

1. Прикладна лінгвістика як навчальна та наукова спеціальність.
2. Проблема прикладної термінології.
3. Комп'ютеризація інформаційної сфери.
4. Комп'ютерний переклад.

Лекція 6

Тема: Функціональна лінгвістика.

План:

1. Функціональний підхід як специфічне розуміння мови.
2. Функціоналізм як основа лінгвістичних досліджень.
3. Функціональна семантика.

Лекція 7

Тема: Сутність концептуалізації і категоризації як основних пізнавальних процесів

План:

1. Концепти і категорії, їх формування і вербалізація.
2. Структура концепту.
3. Концептуальний аналіз.

4. Типологія концептів.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ

Назва дисципліни	Спеціальність	Курс	Група	Семестр	Форма семестрового контролю	Кількість кредитів	Кількість годин		ППП викладача
							ауд.	с/р	
Сучасні теорії лінгвістики	014.02 Середня освіта (Мова і література)	5	706а	11	екзамен	3	20	70	Чернега С.М.

№ з/п	Назва теми/Вид роботи	К-ть годин	Макс. к-ть балів	Дата виконання /зарахування
	Кредит № 1 Новітні виміри сучасної лінгвістики.			
Лекція 1	Новітні напрями дослідження у сучасній лінгвістиці.	2		
Семінарське заняття 1	Групова дискусія на тему «Комунікативна лінгвістика».	2	20	
Лекція 2	Комунікативна лінгвістика, як один з сучасних напрямків мовознавства.	2		
Семінарське заняття 2	Колоквіум на тему «Проблема одиниці мовної комунікації.».	2	20	
Лекція 3	Етнолінгвістика та лінгвокультурологія.	2		
Семінарське заняття 3	Групова дискусія на тему «Культура та мова.»	2	20	
	Разом (аудиторна робота):	12	15	
Самостійна робота 1	Презентація на тему «Проект з теми «Мовний сексизм.»».	10	10	
Самостійна робота 2	Конспект першоджерела	10	10	
	Разом (самостійна робота):	20	40	

	Разом:	32	100	
	Кредит № 2 Прикладна лінгвістика та використання нових інформаційних технологій.			
Лекція 1	Основи мовної комунікації.	2		
Семінарське заняття 1	Колоквіум на тему «Прикладна лінгвістика.»	2	30	
Лекція 2	Прикладна лінгвістика та використання нових інформаційних технологій.	2		
Семінарське заняття 2	Групова дискусія на тему «Дискурсивний аналіз тексту в системі професійної підготовки студентів-філологів».	2	30	
	Разом (аудиторна робота):	8	60	
Самостійна робота 1	Реферат «Проблеми, методи, перспективи корпусної лінгвістики.»	10	20	
Самостійна робота 2	Презентація «Прикладна лінгвістика та використання нових інформаційних технологій. »	10	20	
	Разом (самостійна робота):	20	40	
		28	100	
	Кредит № 3 Функціональна лінгвістика.			
Лекція 1	Сутність концептуалізації і категоризації як основних пізнавальних процесів.	2		
Семінарське заняття 1	Когнітивна семантика. Концептуалізація і категоризація.	2	15	
Семінарське заняття 2	Когнітивна семантика. Концептуалізація і категоризація.	2	15	
Лекція 2	Функціональна лінгвістика.	2		
Семінарське заняття 3	Функціональна лінгвістика	2	15	
	Разом (аудиторна робота):	10		
Самостійна робота 1	Індивідуальне науково-дослідне завдання	20	40	
	Разом (самостійна робота):	20		
Тематичний контроль	к/р «Новітні виміри сучасної лінгвістики.»		15	
	Разом	30	100	
	Разом за дисципліну:	90	100	